

En geistlig Retssag paa Færøerne i det 17de Aarhundrede.

Ved Sognepræst C. F. Nielsen.

I den geistlige Rets Mødeprotocol for Færøerne, autoriseret af Landfogden Søffren Pedersen den 24. September 1669, findes indført en mærkelig Sag mellem daværende Viceprovst Lucas Jacobsen Debes, Sognepræst til Sydstrømø, og Lieutenant Claus Becher, Commandant til Thorshavns Skandse, og da der i benævnte Sag findes interessante Data til Belysning af Datidens Forholde og Personligheder, fortjener denne Strid mellem to Mænd, som i sin Tid indtog en fremragende Plads paa Færøerne, vistnok at offentliggjøres, saameget mere som Sagen gav Anledning til Udstedelse af tvende kongelige Rescripter og til Embeds Fortabelse etc.

Kort efter Souverainiteten fik »den Gabelske Familie«¹⁾ Forlehnning paa Færøerne med de kongelige Indkomster, Handelen og Amtmandskabet, den 30. April 1661, og siden besad denne Familie i tre Slægtled Lehnsherredømmet, indtil Kong Frederik IV under 18. Mai 1709 ved Indførelse af den kongelige Monopolhandel selv overtog Styrelsen af Øerne. Da Gouverneurerne Gabel stedse vare fraværende, beskikkede de Fogder over Landet at bestyre det paa deres Vegne; men disses voldsomme Behandling af Embedsmændene og Indbyggerne gav Anledning til mange Disputer mellem Geistligheden og den verdslige Øvrighed. Allerede meget tidlig efter Landets Overdragelse til den Gabelske Familie, opstod

der en meget heftig Strid mellem Magister Lucas Jacobsen Debes²⁾ og Landfoged Johan Heidemann³⁾ og derefter, da denne den 5. Mai 1664 maatte forlade Landet, mellem Provsten og den ny Landfoged Severin Pedersen Schougaard eller Søffren Pedersøn Fougidt⁴⁾, der ifølge Almuens Klage udvirkede mange skadelige Anordninger for Færøerne og deriblandt Rescriptet af 13. August 1669, hvorved Geistligheden skulde lægges under den verdslige Ret »for verdslig Dont«, deres Skifter og Overformynderi under Fogden, ligesom ogsaa at ingen Provste-Ret kunde sættes uden hans Vidende og uden at han der præsiderede, samt at Fogden kunde beskikke en Præst til at indtage Provstens Plads i Sager, hvori Provsten selv var interesseret. Anledningen til dette Rescript, samt Fogdens Ilfærdighed med at sætte det i Udøvelse ved allerede den 24. September s. A. at autorisere Protocollen til det geistlige Retsmøde, var Sagen mellem Magister Lucas Debes som Viceprovst og Fogden angaaende Lieutenant Claus Becher, som Provsten ei vilde tillade at staae aabenbare Skrifte, og hvis Sag Fogden havde paataget sig, idet han beskikkede Provsteret og en Sætteprovst, og selv præsiderede i Retten, uagtet han var Actor i benævnte Sag mod Provsten. Vi ville her først anføre Rescriptet, som Fogden Søffren Pedersen havde udvirket for at erholde Overvægt over Geistligheden, førend vi opfriske Mindet om den heftige Strid mellem Provsten og Commandanten:

»Friderich den Tredie etc. Vor Naade thilforn. Efftersom vj allernaadigst er kommen udj Erfaring, at Præsterne paa Ferøe dennem for den verdslige Rætt at suare till vill undslaa, naar Nogen dennem enten for Gjeld eller andre verdslige Sager haffuer att søge, thi er Voris allernaadigste Villie och Befaling, at Du (o: Gouverneur Christopher von Gabel, Amtmand over Færøerne) den Anordning lader gjøre, at baade Prousten och Præsterne skall suare for den verdslige Rett enten for Sorenskriffueren eller Laugmanden, naar de enten for Gjæld eller anden verdslig Dont louglig bliffuer

indsteffnet, som baade her i Danmarch och Norge manerligt er, och Ordinantzen tilholder. Belangende den geistlige Rætt eller Proustemøde, naar fornøden gjøres at holdes, skall saadant ey skee uden udi Landfogdens Offuerværelse och med hans Vidskab och Samtøche, och naar nogen Sag kand forefalde, huor udj Prousten kand vere interessert, skall Landfogden, udj Amtmandens Sted, en anden Præst udi Proustens Stæd tilforordne, saalenge samme Sag kand komme till Enden. Angaaende Skiffterne efter de afdøde Præster och deris Hustruer skall herefter aff Landfogden forrættes, som hidindtil haffuer været sædvanligt, och de Umøndiges Godtz under Formynderskab att ordinere, saadan som hand agter dett at forsuare. Belangende Handelen der paa Landet, da efterdi der offte skulle findes Engelske och Hollandske Skibe, och under den Prætext att kjøbe Forfriskning skall de driffue adskillige Handell med Indbyggerne, da haffuer Du alvorligen der offuer at lade holde, at ingen enten geistlige eller verdslige handler med saadanne Fremmede, huercken aff deris Baade i Søen eller udj andre Maader, mens huilcke Skibe, som haffue Forfriskning fornøden, skall dennem først paa Thorshauffn hos Landfogden angiffue, at hand deris Tilstand fornemmer, enten de ere Handlere eller och haffuer nødtørftig Forfriskning fornøden; huem som ellers med dennem handler, enten udi en eller andre Maader, er det Geistlige eller andre Betjenter der paa Landett, da skall Præsterne haffue forbrudt deris Embede, och de andre deres Bestillinger, och Bunden sin Gaard, och ellers agtes som voris Mandaters Offuertrædere, och Skipperne efter Privilegierne at haffue forbrudt Skib och Godtz. Der efter Du Dig allerunderdanigst haffuer att rette. Skreffuett paa vort Slott Kiøbenhauffn den 13. Augusti Anno 1669. Friderich.«

I.

Provst, Magister Lucas Debes var gift med sin Formand Hr. Hans Rasmussens⁵⁾ Enke Anna Rasmusdatter, med hvem han havde flere Stifbørn, og deriblandt Rachel Hans-

datter, der, endskjøndt trolovet med Hans Jacobsen, alligevel fik et Barn med Commandanten Claus Becher, og da Provsten ansaae det for Voldtægt, vilde han ikke lade ham staae aabenbar Skrifte og nægtede ham Nadverens Sacramente. Landfoged Søffren Pedersen indstævnede nu Provsten, og lød »Steffningen« Ord fra Ord som følger:

»Welæhrede goede Ven Hr. Lucas Jacobsøn Dehes salut. Efftersom Jeg forleden Onsdag den 3. November talte med Eder udj Eders Huus, saa vel som och nogle Gange tilforn effter Laughthinget, effter Claus Becher Lieutenant her paa Steden hans Begjering, angaaende at hand gjerne ville gaa til Sacramentet, och for sin begangne Lejermaall och Forseelse erbøed sig at udstaa Kirchens Disciplin, naar det kom Hr. Lucas tilpas, enten her eller paa it andit Sted, huor til I och altid haffuer ladet Eder vel bequemme, som Jeg och sielffuer iche andett haffuer vidst, end alting var till Ende, som jeg hannem och igien haffuer refererit. Mens nu seniste aff offuerskreffne Dato, da jeg hannem Hr. Lucas is Svar refererit, at hand sig iche ville resolve hannem at annamme til aabenbare Skrifte, mens Tiden endnu længer opsette och prolongere, huoroffuer hand sit skriftlige Indlæg aff 4. hujus til mig indgaff, och sig høyeligen offuer Hr. Lucas besuærger, at hand, effter at Sagen skulle være forligt och kommen til Rede, aff Eder saaledes forurættis, och iche alleniste forhindris udj sit foretagene Ægteskab, mens endog udj Sønderlighed udj sin Saligheds Middeler, och Rachell Hans-Daatter, som med hannem tillige haffuer syndet, skal være sted til Skrifte, och det paa et andet Sted, och det hannem benegtis, iche alleniste paa andre Steder, mens och her, begjerer derfor aff mig udj samme sit Indlæg, at Jeg udi Venlighed vilde mage det hos Eder, at I hannem iche længer ville opholde, mens hannem som en Syn-dere annamme til aabenbare Absolution eller och tilstede hannem paa it andit Sted; huilcket Jeg Eder och som en Ven ombeder, at I ville effterkomme, efftersom I hannem det iche med Billighed kand eller bør at negte; huorpaa

Jeg venlig begjærer ved nærværende tvende ærlige Mænd Eders Resolution her paa-teignet, och saafrembt samme hans billige Begjering hannem (imod Forhaabning) skulle negtes, begjærer hand udj samme sit skrifftlige Indlæg Eder for Præstemødet och den geistlig Rætt at indsteffne, som videre samme Indlæg vidtløftigen udj sig sjelff indholder; huilckett hannem och iche billigen kunde negtis. Huorfore da hermed aff mig som Fuldmægtig paa Hans Excellence Hr. Statholder och Amtmand her offuer Ferøe Velbr. Hr. Christoph von Gabbel hans Veigne steffnis Eder Hr. Lucas Jacobsøn Debes at møde for det første Præstemøde och geistlig Rætt her holdis i Ferøe, som (nest Guds Hjelp) skall berammes her i Thorshaffn inden Juell førstkommende (saafremt Gud Væjer och Vind iche forhindrer de hæderlig Præstemends Sammenkomst); da tagende med Eder, huis I imod for^{te} Claus Becher haffuer i Rette at legge; och da at lide Dom effter Ordinantzen, Loven och Recessen.

Datum Thorshauffn den 5. Novembr. Anno 1669.

Søffren Pedersøn«.

I Protocollen findes hertil føiet følgende Bemærkning:

Och var skreffuit paa Steffningen saaledis aff Hr. Lucas Debes: »Min Modstander er iche endnu forligt med mig, och huis Jeg haffuer mig offuer hannem at besuærge, derpaa er iche skeed Dom och Execution, och før forlader Jeg hannem iche hans Synd, och effterdi Guds Ord, Recessen och Ordinantzen iche holder mig der till, kand och Ingen nøde mig der till. Vale.

Thorshauffn den 6 Novembr. Anno ut supra.

Lucas Jacobsøn Debes».

Det af Landfogden fastsatte Præstemøde fandt dog ikke Sted til den bestemte Tid, men afholdtes først i det paafølgende Aar fra Fredag 25. Februar til Tirsdag 1. Marts, og indeholder Mødeprotocollen følgende Optegnelser angaaende Forhandlingerne paa dette langvarige Præstemøde i Thorshavn:

»Anno 1670 den 25. Februarij vare Vi Eftterskreffne forsamlede till it Møde her udj Thorshaffns Kirche, nemlig paa hans Excell. Hr. Stattholders Vegne och udj hans Sted Søffren Pedersøn, Landfogidt paa Ferøe, Hr. Lucas Jacobsøn, Vice Præpositus och Sogneprest i Thorshauffn, Hr. Peder Hellesøn til Østerø⁶), Hr. Daniell Michelsøn til Norderøe⁷), Hr. Gregers Hansøn Warde til Nordstrømø⁸) og Hr. Rasmus Ollesøn til Waagø⁹).

Da tilspurgte Hr. Lucas Jacobsøn Monsieur Søffren Pedersøn, huem han efter Hans Kongl. May^{te} naadigste Breff vilde forordne udj Proustens Stæd, effterdi saa hand selff var interessered udi Sagen, som skulde forrættis. Da bleff hæderlig och vellærd Mand Hr. Peder Hellisøn, Sognepræst i Østerøe, udualdt til at være udj Proustens Sted, imidlertid disse Sager, som til dette Møde ere indsteffnede, bliffuer forrettede, saa vidt des Domme angaaer.

I. Da for os fremkom velacht Knud Jacobsøn, som haffde ladit indsteffne sin troloffuede Festequinde Rachell Hansdaatter, och begjerde Skilsmisdom effter Steffningens Indhold, som efterfølger, udj Mening, at effterdi hun haffuer beganget Lejelsmaal udj hans Fraværelse och aufflet Barn med Claus Becher, besuerger hand sig derfor offuer hende, att hand iche vill eller kand holde det Troloffuelsis Baand, som imellem dennem tilforn skeed er, och begier nu udj Person en endelig Skilsmisse Domb.

II. Da var Hr. Lucas Jacobsøn, for^{te} Rachel Hansdaatters Stiffader, begjærendes ved tuende Dannemænd at høre for^{te} Claus Bechers (som nu ligger siug) Erchlering om Rachell Hansdaatter effter Steffningens Indholdt til dette Møde, huilchen hand sjelff haffuer underskreffuett. Och bleff til Claus Becher hendsendt samme tid Peder Søffrensøn, Sysselmand i Strømøe, och Hans Hansøn, Sysselmand i Norderøe, och effter Steffningens Indhold tilspurgde Claus Becher om effterskreffne tvende Poster: 1. først om, »at hun, Rachell Hansdaatter, aldrig haffuer giffuet hannem Aarsag til saadan Letfærdighed at bedriffue«; 2. »at hand iche haffuer øffuet

saadan Utucht offtere end den ene Gang, hvorved hun er krenckedt«. Huilche for^{te} tvende Mænd igjenkom och gaff tilkjende for^{te} Claus Bechers Svar saaledis: »først, at hindis Villie var saa god som hans i den Gjerning«; dernæst vedstod hand, »at hand iche offtere haffde øffuet saadan Utucht med hende end den ene Gang, hvorved hun er bleffuen fructsommelig«.

Huortil Hr. Lucas svarede, at hand vell kunde beviise, at Claus Becher tilforn udj Vinterfogdens Monsieur Peder Rasmussøns sampt tvende erlige Mænds Paahør haffuer tilforn erchleret Rachell Hansdaatter, at hun aldrig haffde giffuet hannem Aarsag til saadan Utucht; mens effterskreffne samme Vidner, aff huilche den ene, Monsieur Peder Rasmussøn, er forleden Høst forreist udaff Landett, haffuer hand forsket det paa andre Steder at gjøre beviisligt, och derhos var begjerendis, uanseett hans Stiffdaatter Rachell Hansdaatter beklager sig højelig offuer for^{te} Claus Becher, at hand skall haffue imod hendis Villie krenchet hende, da dog effterdi hun iche betids haffuer beklaget, urgerede hand Intet derpaa paa denne Sted; ja uanseet Knud Jacobsøn kunde vel finde de Aarsager, huor fore hand iche saa letteligen skulle begjære at skilles fra hende, om endskjøndt hun fuldkommen var skyldig med Claus Becher udj den Gjerning, da dog effterdi for^{te} Knud Jacobsøn iche saadant offuervejer, var hand och begjerendis, som tilforn bleff meldt, at der maatte gjøres en Skilsmisse Dom imellem begge Parter.

For^{te} Rachell Hansdaatter var och personlig tilstede, och iche benegted, at hende var jo saa gangitt, och hun haffde afflet Barn med Claus Becher, dog det var skeed imod hendis Villie, och att hand, Claus Becher, hendis Skjørt haffde sønderreffuet, den Tid hun hannem imod stræffuede.

Dommen faldt saaledes: »Da effter forberørte Omstændigheder och effterdi begge Parterne, baade Knud Jacobsøn och Rachell Hansdaatter, vare personlig tilstede, och hun iche benegted jo att haffue aufflet Barn ved Claus Becher, som och noch aff Alle er bevist, dog berettett, at det var

skeed imod hendes Vilge; mens efftersom saadant iche er beviislig gjort eller loulig paatalt, och Knud Jacobsøn iche vilde aff os lade sig offuertale at tage hende till Naade, vidste vi ei anderledis her udj at kjende, end hand jo effter høylofflig Ihukommelse Koning Frederichs den Andens udgangne Ordinantz om Æchteskabs Sager udj den 3. Artichell, som handler om troloffuede Personer, bør at være fri for samme Troloffuelse och frit for at giffte sig, huor Gud hans Lyche vill opveche. Actum loco et die ut supra».

III. Anden Dagen, den 26. Februarij, var Knud Jacobsøn atter i Retten fordret for os, och effter Hr. Lucasis Begjering tilspurgt, at effterdi hand och Rachell Hansdaatter nu her for Mødet var adskildt, hvad hans Barn, som de tilsammen haffuer, nu hereffter skulde haffue at leffue aff; om hannem sjuntet som en christen Fader, at hun allene burde at forsørge Barnet, effterdi det var saa vell hans som hindis. Och bleff aff Hr. Lucas begjeret, saavell som aff os andre formanedt, at han sig skulle beqvenne, och aarlig udloffue noget Vist till Barnets Underholding, indtil det kommer saa vidt, at det sielff kand fortjene Kosten; om endskjønt hand iche nu saa hastig i første Aaringer kunde bringe det affsted, hand da siden, om Gud gaff hannem Middell, kunde betalle det enten paa en eller flere Terminer.

Da suarede Knud Jacobsøn: »at hand iche kunde eller vilde forbinde sig til nogen vis Summa at udgiffue till Barnet, efftersom hand nu er en fattig Karl och Intet haffuer och iche veed, huor snart hand noget kunde fortjene; mens saafremt Gud giffuer hannem Lyche, at hand igjen kunde komme till Brødet eller Noget fortjene, vill hand giffue Barnet, saa hand kand haffue en god Samvittighed, och drage Sorrig derfor som en Christen Fader, saa sandt som hand vill være en ærlig Karl».

IV. Iligemaader efftersom Claus Becher haffde ved Søffren Pedersøn ladet Hr. Lucas Jacobsøn till Mødett indsteffne; da bleff nedsendt till forbem. Claus Becher, som ligger siug, effterskreffne tvende Mænd Peder Søffrensøn, Sysselmand i

Strømøe, och Hans Hansøn, Sysselmand i Norderøe, at fornemme hans Begjærende och Klage, huilche for^{te} tvende Mænd igjenkom och haffde till Giensuar, at Claus Becher suarede: »at Hr. Lucas holt hannem fra hans Saligheds Middell, idet hand iche maatte komme till aabenbare Skrifte, huoroffuer hand var kommen i stor Desperation, och var ochsaa derved forhindret i sit Æhteskab«.

Herpaa var Hr. Lucas Jacobsøns Suar:

»Først angaaende Claus Bechers mundtlig Beskyldelse ved de for^{te} Dannemænd, som til hannem paa bans Sjuge-seng bleff hendsendt, nemlig at hand skulle haffue holdt ham fra hans Saligheds Middell, idet hand iche haffuer skuldet kommet til aabenbare Skrifte: da haffuer hand formedelst hans ugudelige Misgjerninger imod Hr. Lucas och hans Huus holdt hannem (o: sig) sielf fra hans Saligheds Middell, idet hans Mishandlinger haffuer hengd saa lang Tid under Proces. At hand klager, at hand deroffuer er geraden i Desperation, er en hychelske optæncht Klagemaall, da hand dog burde haffue retsindeligere Tancher, efftersom naar Desperationen angriber hannem (huorfra hannem dog Gud bevare), hand da lader forstaa anderledis Ord udaff sin besuærede Samvittighed for sine begangne Synder. At hand klager: »hand derved var forhindret i sit Æhteskab«, er en Tale, som iche er it desperat Menniske gemes; mens videre till den Sag skal siden fuldkommeligen suaris. Anlangende Monsieur Søffren Pedersøns Beskichelse och Steffning paa hans Veigne haffuer Hr. Lucas hannem til spurgt: »huorledis hand som en Øffrigheds Mand her paa Steden, under huis Forsuar Jeg effter Ordinantzen burde at leffue, kommer til saa vidt at tage sig aff Claus Bechers Sag, at hand paa hans Vegne udj saadan Sag beskicher och steffner, huilchet hand dog kunde sjelf forrætte? Dernæst at [hand] endoch udj en geistlig Sag angaaende mit Embede saadant forretter«. Her foruden var hand begjerendis, at Monsieur Søffren Pedersøn effter sin Steffnings Indhold, dateret den 8. Februarij, vilde beviise det, som hand angiffuer udj samme hans Be-

skichelse, nemlig »at hand skall haffue været hos mig nogle Gange effter Laugtinget, och paa Clausis Veigne taledt med mig om hans public Affløsning for sin begangne Forseelse, huor till jeg altid skall haffue ladet mig bequemme, uden alleniste den sidste Gang, nemlig den 3. November Anno 1669, da jeg iche haffuer villet mig resolve, men Tiden lenger opsette, ligesom det stod i hans (o: Hr. Lucas's) egen Magt at admittere hannem till Affløsning och nu forskyde effter sin egen Lyst«; huorfor hand var begjerendis, at Monsieur Søffren Pedersøn det første Fundament vilde beviise.

Hertil suarede Søffren Pedersøn:

»Huad Aarsag hand haffde steffnet udj Claus Bechers Sag, kunde Hr. Lucas see aff for^{te} Clausis Klagemaall, som nu her for Retten er læst och paaskreffuen; dernæst at hand iche haffde taget Claus Bechers Sag an at forsuare, mens alleniste til Rettens Befordring; formeente och: saa-længe hand betjener den Bestilling, hand nu haffuer och er hans Excell. Hr. Amtmandens Fuldmægtig, forpligter iche alleniste Recessen hannem til at hjelpe enhuer til Rette ved Loug och Rætt, men end och Hans Kongl. Mayst naadigste Breff och Confirmation paa sin Bestilling, dateret den 18. Mai 1664, som her paa Laugtinget er læst den 29. Julij nesteffter, saavellsom ochsaa hans Instruction aff hans Excell. Hr. Statholder samme Aar, saavel udj geistlige som verds-lige Sager; och effterdi Hr. Lucas sjelff haffuer Copie aff Hans May. naadigste nu sidst udgiffne Breff aff Dato 13. August 1669, turde hand intet spørge mig adt, huor jeg kommer till at tale eller befatte mig udj en geistlig Sag«.

«At Jeg skal beviise de Ord, som Hr. Lucas udj sin Stæffning beraaber sig paa, da tilsuaris: at Enhuer, som nogen Stæffning udgiffuer, er pligtig at følge dens Begjæring, som Stæffningen begjærer; mens effterdi det angaaer den Tale, som jeg och Hr. Lucas haffuer hafft tilsammen, huilchet dog mesten haffuer været udj Enrom imellem os, och dersom Hr. Lucas iche vill nøjes med den Forklaring, jeg derpaa nu for disse hæderlige Mænd haffuer gjort, mens

mig videre derfor vill tiltalle, skjuder jeg mig udj de Poster til den verdslige Rætt, efftersom jeg formener Laugmanden (o: Jon Poffvelsøn Øre) och nogle Dannemænd, som nu er absent, noget om dets Beskaffenhed skal være bevidst; mens efftersom de Poster Intet rører Hoffuetsagen — thi hans Suar paa Steffningen den 6. November saavel som hans Steffning aff 8. Februarij, som for Retten er læst och paaskreffuen, udviser, at hand haffuer negted Claus aabenbare Skrifte, och det er Hoffuetsagen — beder jeg gjerne, Hr. Lucas vil bliffue derved; dersom hand siden ellers paa andre Steder haffuer mig noget till at talle, vill jeg gjerne suare hannem«.

Dertill suarede Hr. Lucas Jacobsøn:

»At Øffrigheden bær Suerdet, de Onde til Straff, de Gode til Forsuar; it er: at lade enhuer vederfaris Rett, it andet: at beskiche paa dens Vegne, som det sjelfff kunde udrette; it er it verdslig Embede, it andet er it geistlig Embede. Hans Mayst naadigste seniste Breff tilholder Monsieur Søffren Pedersøn at samtøche och være offuerverendis udj Møder, saa och at ordinere en udj Proustens Sted, naar hand udj nogen Sag er interessered. Anlangende hans Forklaring istedenfor Bevisning effter min Steffnings Indhold, da kand den Intet gjøre mig fyllist udj saadan Fundament i denne Sag, och agter ei heller ydermere om den Post at talle«.

Monsieur Søffren Pedersøn suarede hertill: »at efftersom Hr. Lucas nu udj sidste Post gjør Forklaring paa hans Mayst naadigste Breff, som Søffren Pedersøn mener langt anderledes, det saavel som andet om forrige ommeldte Kongl. May. Breff paa andre Steder, om fornøden gjøris, at demonstrere och suare till, mens nu iche videre paa denne Tid for Tidens Kortheds Skyld«.

Da var Hr. Lucas Jacobsøn for Retten begjerendis, »at efftersom Claus Becher beraaber sig udj sit Klagemaall til Monsieur Søffren Pedersøn paa en Revers aff hannem udgiffuet, och aff Hans May. Landfoget saavel som Laugmanden underskreffuet, med huilche jeg skal haffue været tilfrids,

och paa huilchen hand urgerer sin Absolution*, at samme Revers maatte i Retten fremleggis.

Da bleff hensendt tvende Dannemænd, nemlig Peder Søffrensen, Sysselmand i Strømøe, och Hans Hansøn, Sysselmand i Norderøe, at affordre hos Claus Becher forskreffne Revers och Forligelse, huilche kom tilbage uden Breff med det Suar, »at hand haffde den iche, men bleff casseret, och Hr. Lucas skulde beholdt den, den Tid den bleff hannem buden«.

Huortil Hr. Lucas suarede: »at det er urimeligt, eftersom det er Hoffuet Fundamenten, effter huilchen public Absolution aff hannem urgeris, och kunde iche vell bliffue borte, effterdi hand effter den samme haffuer beklagit sig for Søffren Pedersen, och Jeg derpaa er beskichet och indsteffnet; thi ellers er det imod Guds och Menniskens Lov, ved Proces uden nogen saadan foregaaende Forligelse udj saadan en groff Sag imod mig, Christi ringeste uværdigste Tjenere, at tvinge Affløsning aff, som hand dog aldrig med it godt Ord eller Ydmygheds Tegn aff mig haffuer begjerett, huorfore den endeligen med oplagt Raad maa være understuchen och fordølet«.

Den 28. Februar om Mandagen 1670 vare vi igjen forsamlede angaaende samme Sag; da var Hr. Lucas Jacobsøn for Retten begjærendis, »att efftersom den Revers och Forligelse udaff Claus Becher udgiffuen och udaff Hans May^s Landtzfogidt Monsieur Søffren Pedersen saa och af Laugmanden Joen Poffvelsøn¹⁰⁾ underskreffuen, den er bleffuen veigret udj Retten at fremlegge, saasom den skulle være forkommen och casseret, och dog fornødeligen hører til Sagens Proces, och Monsieur Søffren Pedersen dog haffuer beholdt Copien aff den, som hand for Præsterne i Fredags Formiddags (o: den 25. Februar) oplæste, at Monsieur Søffren Pedersen samme Copi til Sagens Beviis och Forklaring fra sig i Retten vilde indlegge«.

Monsieur Søffren Pedersen suarte herimod: »Det kunde vel være, at der kunde være en Scartic eller Copi aff

samme Revers i hans Huus, mens hand iche kunde vidne eller testere, at den var lige efter Originalen, och efter-som det var Claus angaaende och iche hannem, vilde hand den iche i nogen Rett levere, mens sagde hand, at det var vist noch, hand och Laugmanden Originalen tilligemed Claus til Vitterlighed haffde underskreffuet; paa huad Condition det var skeed, vidste hand och, och derom kand hand och Laugmanden gjøre deris Forklaring och deris Vidne afflegge, naar de bleffue louglig steffnede«.

Da sagde Hr. Lucas: »Angaaende de andre Argumenter udj Steffningen, paa Clausis Veigne indførdt, nemlig først, at Rachell Hansdaatter tilligemed hannem haffuer syndet, och dog er stedt til Skrifte, da huad Forskjell der er imellem hendis och Clausis Synd kand erfahris aff min Klagemaall offuer hannem, som for Retten forleden Løffuerdag (d: 26. Februar) bleff oplæst, huis Indhold var denne:

»Achtbare Velfornemme Monsieur Søffren Pedersøn!

Jeg kand iche forbigaa Eder at andrage den store och ugudelige Uret, Claus Becher mod Gud och mig Underskreffne haffuer begaait, i det efterat hand saa skendeligen mod vee-modig Formaning haffuer traadt under sine Fødder Guds och Hans May. største Naade, sig beteed, dermed at hand udj en rum Tid haffuer henleffued her paa Stæden en Sacramentis Foragtere, Menigheden til største Forargelse. Dernæst haffuer hand her været en Skiorleffnere, Ægteskabs Forstyrre, och endeligen det hellige Ministerij Undertrædere och Forhaanere, som for Retten med andet vidtløftigen skall deduceri; huorfor jeg aff Eder, som dette Lands ordentlige Øffrighed, underdanigst er begjerendis, att I saadant efter Retten och Tilbørligheden vilde lade straffe, paa det Synden och Forargelsen maa borttages, Rættuished och Skichelighed igjen maa opvoxer. Huis andet, som jeg beraaber mig paa udj samme min Anklagelse for Retten vitløfteligere at skulle deduceri, haffuer Jeg indførdt udj mit andet Klagemaall til Monsieur Søffren Pedersøn, dateret den 8. Februarij, och gjøris her ei fornøden att indføris,

och ei heller henhører directe till denne Proces, efftersom Jeg det for Monsieur Søffren Pedersøn haffuer andraget, effter at Steffningen paa mig er udgangen udi denne Sag«.

Søffren Pedersøn tilspurgde Hr. Lucas: »om hand vill erkjende hannem udj denne Sag som en Fuldmægtig udj Hans Excell. Hr. Stadtholder och Amtmandens Sted, och var tilfreds med, at hand tillige med de hæderlige Mænd paa høybemeldte Hans Excell. Veigne skulde være som Dommere med dennem udj denne Sag, eller iche, heller ogsaa Hr. Lucas vilde agte hannem partisk udj Sagen, saa skulde hand sig och gjerne derfra entholde, och lade det beroe paa de hæderlige Mænd allene; alleneste at talle der udj paa Hans Kongl. May. Veigne, huis nødigt kand eragtis, eller och paa sin egen Vegne, om hannem tiltalis«.

Dertill suarede Hr. Lucas: »Jeg haffuer endnu aldrig foragtet Monsieur Søffren Pedersøn enten udj hans Person eller i hans Embede, och fordi jeg kjender hannem fuldkommen iche alleniste for hans Excell. Velbr. Hr. Statholders Fuldmægtige, mens end ochsaa Hans Kongl. May. fuldmægtige Landfogidt, som rette forordnede Lands Øffrighed her offuer Landet, derfor haffuer Jeg elendige bedrøffuede Mand mine Besværinger offuer Claus Becher skrifteligen indgiffuet. Enten Hans May. Fogidt her i Landett Monsieur Søffren Pedersøn skall tillige med Prousten och Præsterne dømme udj geistlige Sager i Præstemødet, eller och Prousten, som Sagen skal forsuare, jeg mener Dommen, med sine Medbrødres Samtøche och Stemme skall dømme, hjemstiller Jeg till Monsieur Søffren Pedersøn sjelffuer, och till den hæderlige Mand, som hand i min Stæd effter sit forhuerffede Kongl. May. Breff haffuer satt til Proust och Dommer udj denne Sag. Effterdi Monsieur Søffren Pedersøn, som effter Ordinantzen er sat till mit Forsuar, och iche dens, som groffueligen imod mig synder och min Menighed forarger, hand dog den Persons Sag, formedelst it skriftelige Klagemaall fra den offuer mig, uforskyldt i alle Maader, saaledis haffuer antaget sig, att hand, enddog samme Person

det ey i sit Klagemall er begjærendis, baade ved Mænd beski-cker mig och stæffner mig udj denne Sag, som nu ventileris, huilchet jeg formener i saa Maader iche at høre till en Øffrigheds Mand, mens til en Procurator, som jeg paa høiere Stæder skall haffue mig att beklage offuer, och derfore aff denne Aarsage erklærer hannem partijsk, saa och fordi jeg haffuer indsteffned Monsieur Søffren Pedersøn i samme Sag at beviise hans Angiffuende, formener jeg, at hand iche tillige kand være Sags Angiffuere, Beviisere och Dommere«.

Herpaa suarede Monsieur Søffren Pedersøn:

»Det er vell! Jeg skal mig gjerne fra Dommen entholde. Hr. Lucasis Beskichelser och mit Snar derpaa skall udvise, huor vidt jeg haffuer taget mig Clausis Sag an, som jeg paa høiere Steder nest Guds Hjælp skall forsuare, och mener, mit Embede och Bestilling vedkommer, och derfor iche saaledes her i Retten burde aff Hr. Lucas att tiltalis. Mens efftersom det Intet denne Sag vedkommer, vill jeg det forbigaa och mig forbeholde till videre Paatale. Ellers formener jeg, at det som (!) aff Hr. Lucasis Begjering til mig den Dag, huoraff noget tilforn her offuen er indført, dog iche gandske, och begjerer jeg, at Resten her maa indførís, som handler om, huad Ret Hr. Lucas begjerer, och er det med disse Ord:

»Och efftersom velvise Monsieur Sewerin Pedersøn en Tid lang mod Soldaterne Krigs-Retten i deris Forbrydelse haffuer øffued, er jeg tjenstvilligst begjærendis, at jeg samme Ret offuer hannem maatte nyde, huor till hand selff, saa vidt jeg haffuer erfaret, haffuer appellered. Gud befallendis.

Thorshaffn den 10. Septembr. Anno 1669.

Lucas Jacobsøn Debes«.

Søffren Pedersøn sagde videre: »at effterdi Claus Becher allerede aff Høifornødenhed var berettet, och det paa sin Sotteseng, saa mand Intet videre haffuer behoff at disputere om den aabenbare Skriffte, och saasom hand nu ligger paa sin Sygeseng och Intet kand tale for sig selff eller suare till sin Sag, begjerer jeg paa Kong. May. och Rettens Veigne

Proustens och de andre hæderlige Mænds Dom her udj: enten Hr. Lucas haffuer gjort Ret eller iche, idet hand haffuer negted hannem Sacramentet, som her for Retten med Hr. Lucasis egen Hand er bevisliggjort, och dette er rett Hoffuetsagen, huorfor jeg lod steffne Hr. Lucas«.

Dertill suarede Hr. Lucas: »Effterdi jeg udi gaar beviiste mit christelige Gemøtt imod Claus Becher, idet jeg hannem iche alleniste for min privat Person, men endogsaa paa mit Embedis Vegne effter Recessen och Ordinantzen udj hans Sjugdom [absolverede], da jeg dog iche for min Person saae nogen Dødsens Tegn, dog Gud er det altsammen bæst bevidst och veed ochsaa voris Dødstime, enten vi ere friske, maadelige suage eller offuermaade sjuge, huilchet jeg derfor Gud haffuer hjemstillet, och forladt hans arme Sjell baade hans Mishandlinger imod mig, saa mange hand haffuer vederkjendet, saa och alle hans andre for Verden vitterlige Synder, endog der findes megit udj hans Gjensuar ved Beskichelse-Mændene, aff huilchet hand kunde sjunis iche saa hasteligen til det hellige Maaltid at være bereed, och billigen giffuer mig Mistanche, udj denne Sags och Tids Omstændigheder at haffue nogitt Anslag udj, huilchet jeg allene henstiller til den alvidende retfærdige Gud och Dommere, och ynsker, at hans Hjerte maatte været retskaffen for Gud; och dersom jeg noget udj mit Embede imod hannem skulde haffue forsett mig, som jeg dog formener, at jeg iche haffuer, burde hand iche da, effterdi jeg haffuer forladt hannem ti tusinde Pund, igjen forlade mig hundrede Penninge, som jeg dog formoder. Mens dersom hand haffuer giffuet Monsieur Søffren Pedersøn nogen Fuldmagt at urgere imod mig i den Sag, eller ochsaa tilsendt ham nogen mundtlige Klage-maall och Begjering idag, huorpaa dog Monsieur Søffren Pedersøn iche haffuer refereret sig, ei heller indlagt nogen skriftlige Fuldmagt fra samme, da maa jeg med Christo billigen sige: Du skalchagtige Svend, al din Gjeld forlod jeg Dig, fordi Du badst mig, burde Du iche da at forbarme Dig offuer mig. Men jeg er forsichret paa, med mindre

Satan haffuer fortryllet hannem, at hand aldrig haffuer giffuet nogen saadan Begjering fra sig, och undris mig ad Monsieur Søffren Pedersøn, at hand er mig saa hadsk, att hand aff sig sjelff eller och aff sit Embede, som hand skriffuer, vill fremsette och begjere Dom offuer mig, huorudoffuer jeg haffuer ochsaa Monsieur Søffren Pedersøn tilspurdt, om hand haffuer nogen saadan Begjering eller Fuldmagt aff hannem«.

Monsieur Søffren Pedersøn suarede: »Hr. Lucas begyndte jo sjelff idag først at urgere Sagen paany igjen, huorfor spørger hand da adt, hui Claus iche vill forlade hannem; hand angriber min Person och temmelig høit der udj, iche alleniste at hand gjør mig partiisk, mens endoch skammelig Titell tillægger, och saasom hand sjelff begynte Sagen idag, och fører den viidere udj Proces, saa kunde jeg iche andett heller viide nermere Vei at gaa, at mand en gang dermed kunde komme til Ende, och da effter Stæffningen begjærde Dom udj Sagen. Saafremt Hr. Lucas vill ichun sjelff lade sig forlige med Claus Becher, saa tuiler jeg iche paa, at Claus jo aff Hjertett gjerne skall være tilfreds dermed«.

Da suarede Hr. Lucas: »at forsuare sin Sag er iche at urgere; dertil med kom Monsieur Søffren Pedersøns Bud først op till mit och til de hæderlige Mænd, om vi vilde komme i Kircken til Møde i Sagen, som da var begynt, och dersom Monsieur Søffren Pedersøn haffde iche villet urgered Sagen, haffde hand vel fundet paa andet Forslag, huorfore jeg billigen maa forsuare mit Embede, mens jeg gjør hannem iche partiisk, alleniste disse hans Gjerninger; Tittell finder Jeg ingen at haffue giffuet Søffren Pedersøn udj forberørte Ord, uden som hannem bør«.

Søffren Pedersøn suarede: »at hand sendte sin Tjener op til de hæderlige Mænd, det var vist, udj Mening, effterdi det tilforn var begynt, at der da kunde bliffue en Ende paa, enten til Forligelse eller endelig Dom. Men da jeg kom i Kircken til de hæderlige Mænd samptlig, hørte jeg ingen Ord aff Hr. Lucas til Forligelse eller til nogen Ende udj Venlighed«.

Da sagde Hr. Lucas: »at mene en Ting och iche fuldkomme den udj Gjerningen er iche lige; at begjere Forligelse udj det jeg haffuer Intet forseet mig, och mit Embede ved detz Begjering forkleinis, kand jeg iche gjøre«. Videre sagde Hr. Lucas: »at der anchis paa udj Steffningen, at Rachell Hansdaatter paa it andet Sted skall være stædt til Skriffte, och der derfore begjeris Affløsning enten paa denne Stæd eller it andet Stæd — dertill suaris: at Rachell haffde den Tid snart Aar och Dag været aff min och udj den Menighed, huor hun er affløst (o: Nordstrømø), och haffuer der født sit Barn och er der endnu, och vell muligt forbliffuer der lang Tid endnu, oc haffde været lang Tid holt fra Sacramentet formedelst Sagens Uddrag, och var den besuerlige Effterhøstens Tid, udj huilchen der var forfærdelige Storm och Uveir, saa hun besuærligen kunde komme hidt til Menigheden, haffuer jeg effter hendis inderlige skriftlige Begjering iche lenger kundet opholdt hende, mens effter Recessen tilstædt hende Affløsning paa en anden Sted. Och som enhuer kand vel tenche, huorledis mit Hjerter udj saadan Tilfald var dannet saadant at forrætte, haffuer jeg ombedet och Fuldmagt giffuet samme Menigheds Sognepræst, hæderlig och vellærde Mand Hr. Gregers Hansøn, at hand hende affløste, saa som min Skriffuelse videre forklarer. Och derfor haffde Claus Becher, som var her i Menigheden, huor han haffde syndet, iche behoff at forarge sig deraff och begjere Affløsning paa en anden Sted, dersom det iche her hannem tilstædedis, meget mindre Monsieur Søffren Pedersøns, hans daarlige Begjering, imod Recessen at effterkomme och mig ved Mænd derpaa beskiche».

Søffren Pedersøn svarede: »at det hand haffuer effterfuldt Clausis Begjering udj sin Steffning, nemlig: om hand maatte tilstædis Skrifftemaall paa it andet Sted, om Hr. Lucas det iche her sjelff vilde gjøre, — der udj var min Mening saaledis, at effterdi det var imod Hr. Lucas och hans Huus, som hand sig haffde forseett, och hand for detz Aarsags Skyld iche sjelff vilde skriffte hannem udaff Harm, som

enhuer vell kunde slutte, mente Jeg, at det vell kunde haffue tilstædis ved en aff de andre hæderlige Mænd, som er Na-boer, naar det siden her i Menigheden igjen bleff tilkjende-giffuett och affbedit efter Recessen.

Tirsdagen den 1. Martij vare Vi atter forsamlede till samme Sags Forhørelse.

Da sagde Hr. Lucas: »Efttersom Monsieur Søffren Pedersen haffuer sat udj Rette, —effterat jeg udj Nødsfald haffuer afløst Claus Becher, om jeg dog haffuer gjort Rætt eller iche, idet jeg haffuer negted hannem Sacramentet, som her med min egen Haand for Retten skall være bevisliggjort, — suaris: att jeg haffuer negted hannem sin Syndsforladelse, som aff mit Svar klarligen erfahris, oc derfore haffuer jeg iche turdet meddeelt hannem Sacramentet, och saa vidt haffuer jeg billigen negted hannem den hellige Naadveris Deelagtighed, och det aff disse Aarsager:

Først: fordi Beskichelsen grundis paa foregaaende Forligelse imellem os, och dersom det saa var, var det den rettiste Grund af Matthæus 5. Capitell. Men nu haffuer jeg klarligen udi foregaaende demonstrered, at det var aldelis Intet till, ja Claus Becher tør iche være det sjelff gestendigt, mens understicher Forligelsen, som hand beraaber sig paa, at den iche effter Begjering maa komme udj Retten.

For det Andet: Saa er Sagen saaledis, at den iche bør effter Recessen med Forligelse neddempes, som kand erfaris klarligen aff mit Klagemaall, for Retten oplæst och udj Processen indførdt, ey heller tilholder mig Guds Ord dertill, efftersom saadan Sags Forligelse strider mod Guds Æhre, Menighedens Opbyggelse och mit Embedis Dignitet, huorfore jeg haffuer Sagen offuergiuuet Guds mildelige Hæffn.

For det Tredie: Saa holder Recessen til: »at en Tjuff skal iche aabenbarlig affløsis, førend hand er benaadet til Thinget«, och Ordinantzén siger: »att en Mandrabere skal iche giffues Sacramentet, førend hand haffuer forligt sig med Sagvolderen«. I lige Sager er lige Dom: Claus er kommen i mit Huus, da jeg var tilsengs, och haffer ud-

staalet iche Godtz og Penge, som hand kunde betale mig igjen, mens det som aff mig med Penge iche kand kjøbis, eller frtaget mig betalis; haffde hand dræbt mit Barn, da var mit Embedis och Huses Spot, ja min Bedrøffuelse mindre, och jeg lætteligen kunde tilgiffue hannem Sagen. Derfor saa burde hand her udj — enten udj en eller anden Maade — at stille mig tilfredtz eller for Rættens benaades, førend hand til Sacramentet kunde annammis.

For det Fjerde: Efter Ordinantzen: «uden Syndernes Veierkjendelse bør ingen at stædis til Sacramentet»; aff saadant findis megit udj mit Klagemaall, som hand iche veierkjender, och effterdi jeg haffuer giffuet det under Retten, høyfornødeligen och tilbørligen formener derfor, at hand iche kunde drage sig fra Rettens Udførelse, huorved hand omsider kand føres udj sine Synders Kundskab och Veierkjendelse, och da komme til sand Poenitentze etc.

For det Femte och Sidste: ligesom Claus Becher iche endda haffde forligt sig med mig eller stillet mig tilfredtz, som tilforn er bleffuen demonstrered, ey heller tilforn sjelff begjert nogen Affløsning aff mig, ja iche engang, siden hand saaledis haffuer handlet imod mig, til Ydmygheds rette Tegn snart løfft sin Hatt aff, naar hand mig er gangen forbi, da hand dog saa groffueligen haffde mishandlet, iche alleniste, som aff mit angiffuende Klagemaall, tilforn indførdt, erfabris, som i Processen er indførdt, mens end och ydermere, som jeg ochsaa der beraaber mig paa, och er hørdt udaff mit andet Klagemaall for Retten oplæst.

Saadant altsammen uachtet, uden nogen foregaaende Ydmyghed, ja it eniste gott Ord eller nogen egen personlig Begjering efter Ordinantzen, da jeg den 3. Novembris nest forleden ved Monsieur Søffren Pedersøns venlige Underhandling ichun skyder hans Affløsning op, till hand erklerede Rachell Hansdaatter efter min Stæffnings Indhold, udj neste Møde, som kort Tid derefter var berammet at skulle holdis, och da all Sagen ved venlig Fordrag at foreenis, huilchet hand dog burde at gjøre udj allerringeste Maader til rin-

giste Fornøielse, mod alle hans Offuertrædelser imod mig. Mens haffuer derimod strax anden Dagen den 4. Novembris indgiffuit til Monsieur Søffren Pedersøn it uforskammet skriftlige Klagemaall imod mig, som for Retten her er oplæst, huorpaa strax dereffter den 5. Novembris er skreffuen Beskichelse og Stæffning, och den 6. Novembris er bleffuen beskichet och steffnet; ligesom Beredelsen til Sacramentet bestoed udj saadan ugudelige Medfardt. Och dersom det saaledes skulde gaa til, maatte jeg heller være en Suinehyrde, end den som Jeg uværdigst er; och da skulle jeg snart trædis under Suinis och Hundis Fødder eller aff dennem gandske sønderriffuis.

Huorfor jeg formener mig ingen Urætt at haffue gjort udj nogen Maader, huorfor jeg her søgis, enten ved min Person eller Embede, och sætter udj Rette aff offuerskreffne Aarsager: om forn^e Claus Becher udj denne Medhandling iche groffueligen haffuer gjort Urett mod Guds Ord, Ordinantzen och mig som hans Lærer, huorpaa jeg er en rettfærdig Dom begjærendis«.

Søffren Pedersøn suarede hertill: »at hand paa denne Tid for Vitløffigheds Skyld iche vilde suare; mens stillet det ind til den hæderlige Mand, som er udj Proustens Sted, med samptlig de andre hæderlige Mænd; enten de Sagen imellem Parterne i Mindelighed kand bilægge eller och ved endelig Domb aflægge, er hannem lige kjertt, dog helst ynsker det til den gode Ende«.

Da sagde Hr. Lucas: »Ved Mindelighed at bilegge Sagen kand jeg og vil jeg iche, fordi det strider formeget imod mitt Embede, som deraff kand forkleines«.

Sententia.

»Efttersom aff os fornævnte Dom udj denne Sag begjeris, och Monsieur Søffren Pedersøn lader sig forljude, sig at være lige kjert, ja helst kjerere, att Sagen bliffuer liquidered och forligt, end endelig at dømmis, som dog iche kand skee paa denne Tid, efttersom vi ere her iche uden faa tilstede; och Hr. Lucas desligeste siger sig iche at

kunde indgaa nogen Forligelse, thi hand formener sit Embedis Myndighed der udoffuer at skulle vorde forkleinet. Disligeste: efftersom blant dem udj den Proces er indført nogle Puncter, paa huilche Monsieur Søffren Pedersøn och Hr. Lucas sig iche her, men paa andre Steder siger at ville forklare: Da, som er sagt, Vi baade er faa och eenfaaldige udj saadan vittløfftig Sag, udj huilchen begge Personerne, som udj geistlig och verdslig Bestilling her i Landet eminerer, ere interesserede: da haffuer Vi os iche understaait udj saadan vittløfftig Proces at dømme, men det till en højere Øffrighed indstiller«.

Tillæg.

Samme Dag, som var den 1. Martij, bleff aff Hr. Lucas i Rette lagt en Steffning, huor ved Monsieur Severin Pedersøn til dette Møde var indsteffnett, som hans egen Paa-skrift udviiser, och ljuder den sidste Post, som denne Sag angaaer, saaledis:

»Dernest effterdi Monsieur Severin Pedersøn forleden den 16. Januarij, nemlig Dom. 2 Epiphantias, mod Guds Ord, Ordinantzen och all Advarsell och Formaning haffuer ladet sin Hustru effter sin Barnefødsel holde sin Kirkegang uden den ordentlige Kirkens Ceremoni, lader Jeg hannem ochsaa derfor til samme Møde indsteffne at svare til, huad som der paa kand falde att tiltalle, befalendis hannem Gud.

Thorshauffn den 8. Februarii Anno 1670.

Lucas Jacobsøn Debes.

Dette haffuer Jeg læst samme Dato.

Søffren Pedersøn«.

Hr. Lucas vilde sin Protestation i Rette legge imod Søffren Pedersøn i denne Sag, huor med Søffren Pedersøn och var tilfredtz at lide Dom, om hand haffde gjort Urætt. Mens effterdi Præsterne, som nu tilstede er, haffuer været lenge fra Huus, och med Mødet har været opholdet, och de andre aff deris Medbrødre iche var tilstede, bleff denne Sag til neste Møde opskutt, huormed och begge Parterne vare benøytt.

II.

Saaledes var Sagen mellem Hr. Lucas Debes og Commandant Claus Becher henviist til Afgjørelse ved en høiere Ret af den af Landfoged Søffren Pedersøn indsatte Provst og af de andre Præster. Ihvorvel Mødeprotocollen Intet beretter om Regjeringens Foranstaltninger i saa Henseende, er det sikkert, at Sagen for Øieblikket gik Provst Lucas Debes imod, hvilket navnlig sees af Gouverneur Frederik von Gabels Indlæg i Sagen mod Provst, Magister Lucas Jacobsen Debes af 5. Februar 1673 for den under 30. Januar s. A. af Kong Christian V anordnede sammentraadte Commission under Forsæde af Geheimeraad Grev Peter Griffenfeld.

Landfogden havde nemlig ført Klage over Provsten og beskyldt ham for offentlig i Retten at procurere mod Kongl. Maj.s Høihed og Rettighed, hvisaarsag der udkom et kongeligt Mandat, ifølge hvilket Hr. Lucas Debes blev afsat fra sin Værdighed som Viceprovst, hvilket ogsaa Gouverneur Frederik von Gabel bemærker i Slutningen af ovennævnte Indlæg, som følger:

»For det Sidste, saavidt jeg fornemmer, havde Præsten meget bedre gjort, at han havde tænkt paa sin Conduite og vanskelige Sind at forandre, end at han sig i de verdslige Forretninger saaledes vil indtrænge, hvortil han ei alleneste ei er bestilt, men endogsaa for sit alt før disse Tider beteede urolige og oprørske Gemyts Skyld høilig forbøden er, udi en derom allernaadigst udgiven Mandat, hvilken han selv den Tid formedelst saadanne Historier, som han paany nu igjen begynder, Majestæten foraarsagede at udgive, og veed han sig selv bedst at erindre, hvor hans provstelige Dignitet den Tid blev af Hans Majestæt med andre Benaadninger tilbagetagne, og han mod en Deprecation løs slap«.

Blandt de Beskyldninger, Gouverneuren fremsætter for Commissionen imod Hr. Lucas Debes, mærkes følgende:

1. »Haver Hr. Lucas offentlig i Retten procureret mod Kgl. Maj.s Vrag, Høihed og Rettighed.

2. Matriculskatten, hvorom udi tvende allernaadigste Befalinger anordnes¹¹⁾, at derfor til min Fader (o: Christopher v. Gabel) gjøres Regnskab, understaaer han sig med offentlig Stevning og Proces i Landet at begjære, Landfogden til hannem og hans Medbrødre skal gjøre Regnskab og Rigtighed.

3. Haver han bemænget sig med fremmed Handel og Godes Udskibning, hvorudi Laugmanden og haver dømt, tvertimod Privilegierne og Kongl. Maj. Breve.

4. Stevner, sammensanker og oprører han det hele Land og Almuen, uden nogen Høi Kongl. eller min Faders Ordre, som allernaadigst betroet er at være Amtmand over Landet; han selv procurerer, conciperer, og sammenskriver adskillige Supplicationer, og sig intet efter Kongl. Maj. Breve og Mandater vil rette.

5. Saasom Hans Kongelige Majestæt, Salig Høilofflig Ihukommelse, min Fader allernaadigst befalede, at Lieutenanten skulde exercere det unge Mandskab, hvorom han ved Landfogden stillede Ordre, og han derom gjorde Anstalt med Bøsser og Gevær at forskaffe, hvilket Hr. Lucas sig skal have imodsat og endnu supplicerer imod, at saadant, som Hans Kongelig Majestæt og Landsens Tjeneste og Conservation er angaaende, kunde for hans Opsætsighed ingen Fremgang vinde«.

Samtidig med at Hr. Lucas havde mistet sin provstelige Dignitet, var der vistnok kommen Befaling fra Regjeringen, at Sagen mellem Hr. Lucas Debes og Commandanten atter skulde foretages ved et Præstemøde i Thorshavn, thi den geistlige Rets Mødeprotocol indeholder nemlig følgende Oplysninger i saa Henseende:

»Anno 1670 den 1. Augusti vare Vi efterskreffne forsamlede till it Præstemøde udj Thorshauffn, nemlig: Hr. Peder Hellesøn (Wiborg), Sognepræst til Østerøe, Hr. Clemend Laugesøn (Follerup), Sognepræst til Sandøe¹²⁾, Hr. Jacob Christensøn (Klinte), Sognepræst til Syderøe¹³⁾, Hr. Daniell Michelsøn, Sognepræst til Norderøe, Hr. Gregers

Hansøn (Warde), Sognepræst til Nordstrømøe, og Hr. Rasmus Ollesøn, Sognepræst til Waagøe, udj Sagen at forhøre och dømme imellem Hr. Lucas Jacobsen (Debes), Sognepræst til Sydstømøe, och Commandant Claus Becher, udj huilchet Møde Kongl. Maj. Fougidt Monsieur Søffren Pedersøn sjelffvillig absenterede, paa det at hand iche skulle sjunis villig i Sagen aff sine sær Aarsager.

I. Da beklagede Hr. Lucas Jacobsen for Retten: »huorledis at Claus Becher ved sit skriftlige Klagemaall til Monsieur Søffren Pedersøn haffuer begjæret Retten och Dom offuer sig, dersom at jeg iche vilde annamme hannem til public Absolution eller Sacramentet, foregiffuendis adskillige uvigtige Aarsager og beraabendis sig paa en Revers eller Forligelse, som jeg dog aldrig aff hannem haffde annammet, ei heller i nogen Maader med hannem var forligt, ei heller nogensinde giffuet mig it got Ord for samme sin Forseelser, ei heller nogensinde kommet til mig [och] udj Ydmyghed affbedet sin Forseelse aff mig och min Hustru, och derhos Christeligen begjeret Affløsning och Sacramentis Meddeelelse effter Ordinantzen; mens ligesom han udj sit skriftlige Klagemaal ubevisligen giffuer for imod mig i samme Sags Urgering, at jeg ligesom med Udraaben och Skjelden aff Prædichestolen saa godt som hannem aff Kirchen skal haffue ladet forviise; mens endoch der samme Sag skulde ageris udj forleden Februario, giffuer for urimeligen, at da hand samme Tid laa sjug, offuer saadant, at jeg haffuer holdit hannem fra Sacramentet, var geraaden udj desperation, eller laa udj desperation, da hand dog anden Dagen udj samme sin Legems Suaghed begjærer aff mig Absolution. Huorfore jeg sætter i Rette, om Jeg paa den Manneer, saa och ved Beskichelse burde annamme hannem til Sacramentet».

Da svarede Claus Becher: »at hand ved Hans Kongl. Maj. Fougidt Monsieur Søffren Pedersøn aff Hr. Lucas haffde været begjerendis, at han maatte annammis til Sacramentet, huilchet Hr. Lucas haffde veigret».

Huortil Hr. Lucas svarede: »at det var sandt, at Monsieur Søffren Pedersøn saadant aff sig haffde begjeret; mens paa saadan Maade, som det var begjerit, haffde hand det billigen negtedt; och da effter saadan Negtelse samme Dag haffde Claus Becher indgiffuit sit forn^{te} Klagemaal til Monsieur Søffren Pedersøn och begjeret Retten offuer mig, uden nogen anden foregaaende Ydmyghed, huorved jeg er ført i denne Proces«.

Domb.

»Da effter Tiltalle och Gjensvar vidste Vi ei anderledes her udj at dømme, end at effterdi Claus Becher haffde meget groffueligen forseet sig mod Hr. Lucas, hans Embede, Person og gandske Huus, och dog ingen Ydmygheds Tegn vilde lade tilsjune, sin groffue Forseelse udj egen Person at affbede, iche heller sjelff haffde begjeret Absolution, at Hr. Lucas jo billigen paa den Tid haffuer holdt hannem fra Sacramentet«.

II. Videre beklagede sig Hr. Lucas for Retten: »at Claus Becher udj sit forn^{te} Klagemaall angaaende Sacramentet haffde sagt, at hand ved Udraaben och Skjelden aff Predichestolen Claus Becher saa got som aff Kirchen haffuer ladet forvise. Jeg er gestendig, at jeg effter mit Embedis Myn-dighed, der Clausis groffue Forseelse var kommen for Ljuset imod mig, min Person, Embede och Huus begaait, och hand dog holdt sig øffuerst udj Menigheden strax for mit Ansicht udj mit Embedis Forrættelse, haffuer jeg, der hand iche sjelff skammede och fornedrede sig, ved Kirchetjeneren Hans Joensøn een och anden sinde formanet ham at gaa ned i Kirchen at høre Guds Ord, mens iche (som er imod mit Embede groffueligen forseet) med Skjelden och Udraaben aff Predichestolen saa got som aff Kirchen hannem forviist, huilchet jeg er begjerendis hand for Retten effter min Stæffning vill beviise«.

Huortil Claus Becher svarede: »at Hans Joensøn kom ned til Stolen til sig effter Hr. Lucasis Befalning och sagde til sig, at hand skulle gaa ud aff Stolen ned i Kirchen,

huilchet hand mente, at det var at forviise hannem udaff Kirchen«.

Huortil Hr. Lucas igjen svarede: »Clausis Svar stemmer offuereens med min egen Bekjendelse och min lovlige Embedis Gjerning, och i huad Meening hand haffuer forstaaet det rettist, bevises deraff, at hand siden dereffter haffuer gangit paa Pulpituret at høre Guds Ord, och effterdi hand forvender min lovlige Gjerning til en ulovlig, idet hand skriffuer, at jeg med Skjelden och Udraaben aff Prediche-stolen ham saa godt som aff Kircken skal haffue forviist, och deroffuer beklager sig for Øffrigheden, och derved fører mig udj ydermere Tribulation, end som jeg ellers aff hannem noch tilforn er forurættet: Sætter derfor i Rette, om hand iche usandfærdeligen haffuer angiffuet mig for den verdslige Øffrighed, eller och om jeg bliffuer skyldig effter hans Angiffuende eller iche«.

Sententia.

•Herpaa kjender Vi saaledes: efftersom Claus Becher iche ved nogit Vidne kunde bevise, at Hr. Lucas ved Skjelden och Udraaben hannem saa got som aff Kirchen haffde forviist, mens alleniste ved Kirchetjeneren Hans Joensøn (huilchet hand och sjelfff nu for os haffuer vedgaaet och bekjendt) befalet Claus Becher til saadan sin groffue Gjernings ydermere Affsky sig fra samme Stoll at entholde, och der burde gjøris Forskjell paa Ære och Vanæhre, at Hr. Lucas derfor for samme Claus Bechers Beskyldinger fri att være».

III. For det Tredie beklagede Hr. Lucas for Retten, at effterdi Claus Becher paa utilbørlig Maneer haffde søgt Sacramentet aff sig, och der paa iche alleniste for Hans May. Fougidt, agtbare Monsieur Søffren Pedersøn, haffuer angiffuet sin ubillige Klagemaall, særdeles udj nest foregaaende angiffvene Post, mens end ochsaa, der hand er ankommen for Retten udj Februario at svare til Sagen i sig sjelfff, och da Claus Becher laa sjug, saa hand iche sjelfff personlig kunde være tilstede at svare til sin Sag, hand da ved tvende Beskichelse-Mænd haffuer klaget, at effteratt

Jeg haffuer holt hannem fra hans Saligheds Middell, formedelst jeg iche vilde annamme hannem til Sacramentet, huilchet jeg dog aldrig haffuer gjort, eftersom hand i saa langsommelig Tid, førend hand denne Action haffuer begynt imod mig, fast Aar och Dag iche haffuer aff mig nogen Tid begjeret, mens der hand nu i saadan Maade anfangen imod mig med Proces anlangendis Sacramentet, som allerede er dømt utilbørligt, da giffuer hand an ved samme Beskichelses Mænd, at hand formedelst samme Saligheds Middels Benegtelse (som dog da udj den korte Tid er retmæssig efter Dommen) er kommen i stor Desperation, huilchet jeg formener hand haffuer optencht til samme ubillige Sags Exaggeration, eftersom den, der ligger udj stor desperation, iche saadant kand beklage i sig sjelff, mens som man kand fornemme paa alle fattige Syndere, som deri geraader, och den Hellig Aand iche staar dem bi med sin Trøst och Krafft, at de raaber och klager sig offuer deris Hjertis Utaalmodighed, och andet da beængstis etc.; och hand derforuden den 26. Februarij, da hand dette angaff, hand da om anden Dagen, nemlig Søndagen den 27. Februarij, udj sin Legemis Svaghed begjerer Affløsning och Sacramentet aff mig, huilchet hannem i Nødsfald ochsaa bleff meddeeltt. Och om han var saa nødstdæt den Tid, stiller jeg ind til Gud; mens eftersom saadant sjunis urimelig udj saadan Anfechtningis Beskaffenhed, at hand saa hastig kunde erlange Troen och bede om Syndernis Forladelse, endochsaa da hand meest søgte mig med Process, da haffuer jeg venligen samme Tid ombedet tvende mine Medbrødre, nemlig Hr. Daniel Michelson och Hr. Gregers Hansøn, at de til Vidne vilde være hos mig udj samme Clausis Affløsning at forfare baade om det och andet, som fornødigt kunde være udj mitt Embede. Och eftersom jeg iche da haffuer fornummet nogen Desperations Geberder eller Ord, haffuer jeg forn^{te} tvende hæderlige och vellærde Mænd tilspurdt, om de i deres Samvittighed kand sige, at de haffue fornummet hos forn^{te} Claus Becher enten udj en eller anden Maade nogen

Desperation. Huortil de svarede: »at Tegn til nogen Desperation haffde de iche fornummet paa den Tid«.

Claus Becher svarede hertil: »at hand iche haffde sagt til de tvende Mænd (o: Sysselmændene), at hand var kommen i stor Desperation, mens offuer saadant maatte mand snart falde udj Desperation«; huorudoffuer bleff nedsendt paa Laugtinget hæderlige og vellærde Hr. Daniell Michelson og Hr. Rasmus Ollesøn at tilspørge forn^{te} tvende Beskichelse-Mænd, Peder Søffrensen och Hans Hansøn, om Claus Becher iche haffde taldt saaledis i deris Beskichelse, som de i Mødet haffuer ført til Gjensvar och i Protocollen var indført. Huortil de svarede: »at Claus Becher haffde taledt for sig, ligesom der staaer skreffuet i Bogen«.

Da sagde Hr. Lucas: »Efterdi Claus Becher iche kand driffue tvende ærlige Mænds sande Vidnisbyrd, och Claus Becher udaff Omstændighederne befindis at haffue opdichtet samme Ord til den Ende, at hand da udj sin Sags Action imod mig kunde føre mig fattige Mand udj Velfærds Spilde, dersom hand haffde vundet samme sin Sag imod mig, saa som hand ellers haffuer opdichtet Argument imod mig tilforn udj samme Sag i sitt skriftlige Klagemaall, da efterdi mand bør iche saaledis spille med Gud, Ministerio och Sacramenterne, setter jeg udj Rette, om hand iche haffuer løyet imod Gud och særdelis den Hellig Aand, som iche vil lade sig bespotte«.

Sententia.

»Anlangendis den tredie Post, at Hr. Lucas haffde indsteffnet Claus Becher, fordi hand hannem udj hans Klage-maall til Kongl. Maj. Fogidt haffde angiffuen, som om hand haffde giffuet hannem Aarsag at desperere, idet hand hannem fra Sacramentet for billig Aarsag haffde opholdt, huilchet at være paa forn^{te} Hr. Lucas Person utilbørligen angiffuen, efterdi de hæderlige Mænd, som udj Clausis Absolution vare tilstede, vidner her, at de iche saae nogen Tegn udj hannem til nogen Fortuiffelse: Huorfor Vi iche kand kjende eller dømme Hr. Lucas at haffue giffuet forn^{te} Claus

Becher herudj Aarsag til saadan Desperation; mens sjunis heller at haffue været Clausis egen daarlige Paafund. Men ellers huorledis hans Hjerte udj samme hellige Handell haffuer været dannett, dømmer Vi iche om, men setter det ind til Gud, som er alle Hjerters Randsagere, och til hans Høye Ærværdighed Biscoppen¹⁴), som haffuer dybere Forstand i saadanne Samvittigheds Sager».

III.

Saaledes kom da Hr. Lucas Debes til at staae med Palmer i Hænderne, da han ved samtlige Præsters eenstemmige Dom og tvende Erklæringer kom til sin Ret mod Commandanten Claus Becher. Og ligesom han atter gjen-vandt sin provstelige Dignitet, da han under 19. August 1670 beskikkedes til Landprovst over Færøerne, saaledes lykkedes det ham ogsaa at faae Forordningen af 13. August 1669 hævet og sat ud af Rraft, idet de geistlige Privilegier for Kongerigerne Danmark og Norge bleve udvidede til Færøerne, og Fogdernes tyranniske Herredømme hæmmedes. Anledningen hertil var følgende: Saavel Embedsmændene som Befolkningen vare aldeles misfornøiede med Landfogdens hele Embedsførelse, og da Provst Lucas Debes ansaae sig berettiget til at paatale saamange grove Forurettelser, som Landfogden gjorde sig skyldig i, søgte han kuns efter at faae en bequem Leilighed dertil. Og Leiligheden tilbød sig, da Kong Christian V ved sin Hyldings Modtagelse i Thorshavn Fredag den 19. August 1670 lod ved Viceadmiral Jens Rodsteen¹⁵) bekjendtgjøre, ved aabent Brev af 23. April 1670, »at dersom voris kjere troe Undersaatter der samme-stedtz, enten Stænderne eller Nogen privat for sig, noget hos os allerunderdanigst kunde haffue at sollicitere og anholde om, det haffde de Hans Kongl. Commissario allerunderdanigst at indhændige, och hand det alt sammen ad referendum at antage, med Kongl. allernaadigst Forsikkring derhos, at Hans Kongl. Mayst. aff sær Kongelige Omsorg vilde allernaadigst lade sig være angelegen, huis erachtes dennem

till bedste efter Tiden och Leyligheden at kunde komme». Dette kgl. Rescript har følgende Paategning: »At dette er en rigtig Copie efter Originalen, bekjender Jeg Underskrefne: Jens Rodstehn¹⁶⁾». Allerede Dagen efter Hyldingsedens Aflæggelse indleverede Provsten og Laugmanden tvende Supplicationer til den kongelige Commissarius, daterede den 20. August 1670, dels angaaende Befolkningens Klager over Fogdens Forurettelser, dels om Oprettelse af et frit Commerce-Compagni, dels om Ophævelse af Rescriptet af 13. August 1669¹⁷⁾. Efterat paa Provstens og Laugmandens Opfordring et Thingsvidne var blevet optaget ved Laugthinget, blev af den forsamlede Almue i Thorshavn Provst Lucas Debes tilligemed tvende »fuldmægtige Deputerede» udnævnte til at reise til Danmark og at give Møde i den anordnede kongelige Commission, der aabnedes i Kjøbenhavn den 30. Januar 1673 til Bedømmelse af de indkomne Klager mod Gouverneuren og Landfogden, og Resultatet af Commissionens Forhandlinger blev Emanationen af Forordningen af 16. April 1673, hvorom Provst Lucas Debes med Rette kunde sige: »Kong Christian V gav Indbyggerne paa Færøe en meget gavnlig Forordning til at forekomme og neddæmpe al Landsens Skade og Fordærvelse¹⁸⁾».

Samtidig med ovennævnte Supplicationer søgte ogsaa Provsten at faae sin Modstander, Commandant Claus Becher, fjernet fra Menigheden, samt at bevirke hans Afsættelse fra sit Embede, hvilket sees af Provstens Supplik af 20. August 1670 til den kongelige Commissarius, saalydende:

»Ædele Velbaarne Herre, Høystærede Kongelig Commis-sarie Hr. Jens Rodsteen, Høygunstige Hr. Admiral!

Att Konger og Potentater allernaadigst forlade groffue Misdædere deris Synder och giver dennem Liffued, bør de billigen kaldis allernaadigste Herrer, och giffuer alle retsindige och troe Undersaatter dis større Trøst och Forsichring om allernaadigst Redning i deris underdanigste Ansøgning mod onde Mennisker. Paa saadan Fortrøstning haffuer jeg fattige och ringe Christi Menigheds Tjener her

udj Thorshauffn høytrængt foraarsaget underdanigst understaaet mig at andrage, huorledis en Militariske Person ved Nauffn Claus Becher, huilchen den Stormegtigste Herre och Konge, Koning Friderich den Tredie, da voris allernaadigste Herre och Koning, nu allerhøyloffligst udj Hukommelse, haffuer allernaadigst perdonered en groff Misgjerning udaff hannem begaaet paa Croneborgs Slott, och derforuden allernaadigst forundt hannem at betræde dend forrige Constabels (Cornelius Thønnesøns¹⁹) Plads paa Thorshauffns Skandse.

Och da jeg hannem nogen Stunds effter hans Ankomst med veemodige Taare udj sin Absolutions Erlangelse haffuer formanet, at hand inderligen dereffter skulde frychte Gud, paa det hand iche ved Sathians Forarbejdelse skulde falde udj ydermere groff Synd; mens saadant uagted er hand kort dereffter, trædendis under sine Fødder saadan Guds, Hans Kongl. May. allerstørste Naade och min veemodige Formaning, henfalden udj Syndsens Sicherhed, henleffued uden Sacramentets Brug udj halffandet Aar; och midlertid foruden anden Synd haffuer hand slaget sig til Lætfærdighed, och, som jeg disværre maa med Suck beklage, iche haffuer anseet mig som sin Lærere til at undsee sig for at tilføje mit Huus nogen Skendsell, mens haffuer forsættlig lagt sig effter det fornemmeligen at beskjemme, idet hand haffuer søgt Lejlighed at indgaa om Afftenen silde udj mit Baghuus, och min Stiffdaatter Rachell Hansdaatter, som var troloffued sin Mand (Knud Jacobson), mod hendis Villie krenched, huilchet hun offentlig udj Præstemødet haffuer beklaget, at hand haffuer sønderræffuit hendis Skyrt, der hun modstræbede hans Magt, och haffuer hand iche ladet sig nøye med saadan Spot mod mig och mit Huus, mens end och effter saadan hans begangne skammelige Synd ej skammer sig ved mig och min fattige Hustrues Person at affrontere, der jeg med min Hustruff og forn^{te} Stiffdaatter gjorde en aff vore Børn udj sin Bortreisning nogen liden Geleide paa it Skib, och jeg for min Hustruis store Suaghed tog strax Affskeden, hand

da forhindrede min Hjemfart, och der jeg saadant høielig fortød, haffuer hand ligesom triumpherende offuer min Skendsel, — da mig dog uvitterlig — med leende Mund sjungett offuer mig, min Hustruff och Daatter: Faltra lalala etc.

Idet hand kort dereffter om Nattetide er kommen til mit Huus och banchet paa Kammers Væggen, der som for^{te} min Stiffdaatter laae indenfor, och der hun ved saadan uformodelig Banchen haffuer befald Drengen, som laa i Kammeret hos sig, at gaa ud och see, huad der var, haffuer hand stiltiendis indsneget sig till hende. Och nogen Tid dereffter udj sin store Druckenskab offuer Midnat er hand iligemaade ankommen och banchet paa samme Veg, och der hun vidste, huad samme Banchen betyde, och derfor ladet det betemme, haffuer hand udj sin ubesindede Fuldskab bleffued ved at banche, indtil hand haffuer opvagt mig aff Søffne, at jeg maatte gaa ud udj min Skjorte en Vinternat at forhindre saadan hans Sodomitiske Raseri; huilchet hand altsammen haffuer gjort, at hand dismere kunde gjøre hende berygtet och lige skyldig i den Gjerning med sig. Och da hand en rum Tid for saadan sin aabenbarlige Misgjerning er holdt fra Sacramentet, haffuer hand iche som en Syndere, der vil omvende sig, vel sømmer, udj Ydmyghed och Affbeden effter Ordinantzen kommed til mig och begjert Affløsning, mens ved utilbørlig Klagemaall och Process dend mig haffuer vildet afftuinge, opdigtendis tillige mod sin Samvittighed och Revislighed haarde Beskyldninger imod mig Uskyldige, blant andet udj nogen sin Sjugdom beklaget, at hand ved saadan Absolutions Forholdelse var kommen i største desperation, och saaledis, om den rette Sandheds Grund skulde skriffuis, løjdet iche mod mig et Menniske, men mod Gud, særdeles den Hellig Aand etc., och det altsammen paa det hand kunde føre mig bedrøffuede Mand udj Vitløfflighed och Velfærds Spilde. Och da jeg omsider forn^{te} Claus Becher for saadanne sine adskillige groffue Mis handlinger haffuer ladet indsteffne baade for geistlig och verdslig Ræt, haffuer hand til Vederlag beskemed mig for

verdslige Ræt med urimelige och skammelige Beskyldninger mod forn^{te} min Stiffdaatter, och den geistlig Rætt, effter nogle Sagers Forhandling, forachted, och mod Formaning traadselig gaaet fra dend, saa jeg videre min Sag mod hannem ei kunde udføre.

Da efftersom hand er Militarisk Person, som hand och sjelff beraaber sig paa, och hans Kongl. May. Landfoget Monsieur Søffren Pedersøn udj Krigs Officerers Defect ej understaar sig at øffue nogen anden Lov mod hannem end Landsloven, och mueligt saadan Vitløffthighed vilde falde noget svær for dette Lands Dommere, och naar jeg dog saadant lengst haffuer udført, haffuer jeg doch intet gott aff hans Forderffuelse, och ved Pengebøder kand jeg iche selge saadan min Persons, Huusis och Embedis Beskemmelse, min Menigheds Forargelse, ja Guds Æris Forklejnelse; mens alleniste (serdelis effterdi intet bedre Frugter hos hannem er at forvente, end her til Dags er befunden) er mig allerhøist anlegen, att jeg med saadan meget forargelig Lem fra min Menighed kunde endtlediges, huorfor jeg underdanigst er begjerendis aff hans Excellentz høibetroede Kongelig Commissario, till Menighedens Opbyggelse och Guds Æhres Fremmelse och min forsmædelige Sorrigs Lindring och Vitløffthigheds Neddempelse, vilde mage det saa, at forn^{te} Claus Becher bleff udtagen her fra Stæden, och en anden udj hans Plads hidsendtes.

Saadan hans milde Retfærdighed till Guds Æhre och hans Menigheds Opbyggelse vill den retfærdige Gud igjen belønne, huortill jeg och hermed forbliffuer hans Excellentsis flittigste Forbeder udj Christo och underdanigste Thienner.

Thorshauffn den 20. Augusti Anno 1670.

Lucas Jacobsøn Debes.

Hermed slutte Efterretningerne i den geistlige Rets Møde-protocol om Provst Lucas Debes's langvarige Strid med Commandant Claus Becher. Provstens Ansøgning om Fjernelse af dette saa forargelige Lem af hans Menighed blev dog ikke bevilget, hvilket han skal have taget sig saa nær, at

det blev en medvirkende Aarsag til hans Død. Ikke længe før Provst Lucas Debes's Død († 28. September 1675) blev Claus Becher dog fjernet fra Commandantposten. Anledningen hertil var følgende. Den 30. Januar 1673 indtraf den store Ildebrand i Thorshavn, hvorved Gouverneuren især led et stort Tab, og da han havde Mistanke om, at den ei var opkommen uden Aarsag, lod han indstevne Landfoged Severin Pedersøn Schougaard, som dog under Branden havde været i Kjøbenhavn, fordi han ikke kunde gjøre Rigtighed og Regnskab for de tvende Skibsladninger, som Gouverneuren Aaret iforveien havde opsendt til Færøerne, hvor Skibene, da der manglede Retourladning til dem, forbleve Vinteren over i Thorshavn. Indtil Sagens Afgjørelse havde fundet Sted, blev Landfogden af Laugretten dømt til at forblive i Thorshavn under Commandant Claus Bechers Varetægt; men denne lod Landfogden reise sin Vej, idet han paastod, at det ikke var nogen kongelig Befaling, ligesom ogsaa, »at han som Militair ikke stod under Laugrettens Ordre eller Commando«. Imens Landfogden ved Høiesteret vandt sin Sag, blev Commandanten ved kongelig Ordre af 12. Juni 1675 tilbagekaldt til Danmark, og under 1. September samme Aar blev hans Afsked forkyndt ham paa Laugthinget ifølge benævnte Ordre: »Christian V af Guds Naade Konge til Danmark og Norge etc. Vores allernaadigste Villie og Befaling er, at Lieutenant Claus Becher, som paa Færøe haver været Commandant, skal derfra herhid med det Første sig begive, og at Constablen Johan Christopherssen herfra til Færøe skal reise, og sammesteds indtil videre Befaling forblive og den ordinaire Vagt commandere, og derfor den Tractement nyde, som for en Constabel da forordnet vorder. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 12. Juni 1675. Under vort Zignet. Christian²⁰⁾«.

Historien tier aldeles om Lieutenant Claus Bechers senere Løbebane; men ligesom man maaskee kan antage, at han var barnefødt i Helsingør og en Sønneson af Slotspræsten

paa Kronborg Magister Hermann Becker eller Pistorius, der tillige var Sognepræst til St. Mariæ Kirke og Garnisonspræst i Helsingør (født i Tærp i Westphalen, † 1592²¹), saaledes kan det maaskee formodes, at Claus Becher efter sit femtenaarige Ophold paa Færøerne er vendt tilbage til Helsingør, hvor han vel kort Tid derefter er afgaaet ved Døden.

Af Provstens Supplik sees der, at Claus Becher førend sin Ansættelse som Commandant paa Thorshavn Skandse (den 27. August 1660) har været ansat som Militair paa Kronborg Slot, i hvilken Stilling Kongen, Frederik III, pardonerede ham for »en grov Misgjerning«; muligen har han ved sin Uforsigtighed foraarsaget Opdagelsen af Planen til Kronborgs Gjenindtagelse, hvorved flere brave Mænd jo mistede Livet, idet et Forsøg paa at gjenerobre Slottet, som i Krigen med Kong Carl Gustav den 6. September 1658 af Oberst Poul Beenfeldt var blevet overgivet til de Svenske, aldeles mislykkedes den 8. August 1659²²).

Til Slutning ville vi kun bemærke, at Provst Lucas Jacobsøn Debes, som døde førend begge sine Modstandere, Commandanten og Landfogden, og som, medens han levede, kun havde havt liden Fred og Ro fra den verdslige Magts Side, efter sin Død fik endnu mindre Fred og Ro i sin Grav; thi da de franske Kapere fra Dunkerque i Aaret 1718 udplyndrede Thorshavn, skaanede de heller ikke de aabne Begravelser i Thorshavn Kirke, idet de aabnede Ligkisterne i Haab om der at finde Skatte; men bedragne i deres Forventning prøvede de deres Vaabens Skarphed paa Ligkisterne, hvorved Magister Lucas Debes's Ligkiste aldeles skal være bleven sønderhugget²³). Descendenter fra Provst Lucas Debes leve endnu i Thorshavn²⁴).

Anmærkninger.

1. „Familien Gabel“, der i trede Slægtled vare Amtmænd og Gouverneurer paa Færøerne, og som nedstammede fra Landsbyen Gabel i Nustrup Sogn (Gram Herred, Haderslev Amt), bestod af følgende Medlemmer som Lehnsherrer over Færøerne:

I. Christopher von Gabel, født 1617 i Glückstadt i Holsteen, en Søn af Proviantforvalter Valdemar Gabel, var først Kammer-skriver og Kammer tjener hos Frederik III, daværende Erkebisp i Bremen (1634). derefter Omslagsforvalter paa Færøerne, belønnedes, som en af de saakaldte Souverainitetens Mænd, i kort Tid med de høieste Værdigheder, hvorfor Professor Gram i en Skrivelse af ²/₁₂ 1738 bemærker om Gabel, at han var „plane novus homo et primus, qui gentem suam nobilitavit“. Ifølge Indskriften paa hans Huus i Kjøbenhavn var han i Aaret 1666: „Geheime-Staats och Commerceraad, Statholder i den kongelige Residentsstad Kjøbenhaffn, och Gouverneur offuer de Insuler Ferroe, Herre til Ranzausholm¹⁾“. Han var nemlig strax efter Souverainitetens Indførelse fra 2den Rentemester bleven Ober-Rentemester, Statsraad og Kammerraad eller Medlem af Statscollegiet og Kammercollegiet, hvorefter han under 30. April 1661 blev Amtmand og Gouverneur over Færøerne, optagen i Adelstanden, Statholder i Kjøbenhavn, Geheimeraad og Kammerherre den 12. August 1664, en kort Tid Premierminister, † 23. October 1673. I Ægteskab med Armgaard von Badenhaupt havde han foruden Sønnen Amtmand Frederik v. Gabel og Kammerherre Valdemar Christopher v. Gabel tillige en Datter, der i Ægteskab med daværende Amtmand i Haderslev, senere Præsident i Altona, Lehns greve og Storcantsler Conrad v. Reventlow († 21. Juli 1708) blev Moder til Christian Ditlev Reventlow, Greve til Christianssæde og Reventlov-Sandberg, Stamherre til Krenkerup og Frisen-vold og til Baroniet Brahetrolleborg (f. 1. Juli 1671, † 1. October 1738), hvis Halvsøster var Dronning Anna Sophia Reventlow, Kong Frederik IV's Gemalinde (f. 16. April 1693, † 7. Januar 1743).

¹⁾ Ved sin Død var Christopher v. Gabel Eier af Gischenhagen, Bavelse og Turø, desuden tidligere af Ranzausholm, som havde tilhørt den ulykkelige Kai Lykke.

II. Frederik von Gabel, Gesandt i Paris („Envoyé Extraordinaire“), allerede medens Faderen levede Amtmand og Gouverneur over Færøerne, 3. April 1662; Geheimeraad og Vice-Statholder i Norge; Herre til Bavelse og Gischenhagen; † 18. Mai 1708.

III. Christian Carl v. Gabel, Contreadmiral („Schoutbynacht“), Admiral og Kammerherre, Amtmand og Gouverneur over Færøerne indtil 18. Mai 1709; Overkrigs-Secretair og Præsides i Admiralitetet (4. Juni 1717), entlediget 1725, Stiftamtmand i Ribe, † 3. August 1748. Sønnen Geheimeraad Christian Carl v. Gabel († 1800) var den Sidste paa Mandssiden af denne saa berømte Familie Gabel.

2. Hr. Lucas Jacobsen Debes, født 1623 i Stubbekjøbing, en Søn af Hr. Jacob Nielsen, Sognepræst til Bogø (f. 1558, † 30. Januar 1633), blev Capellan i Thorshavn 1651, Sognepræst til Sydstrømø Præstegjeld og Rector ved Latinskolen 12. Juli 1652, Viceprovst 1660, Landprovst over Færøerne 19. August 1670, Magister 1673; † 28. September 1675. Forfatter af *Færoa reserata*. Færøernes og færøiske Indbyggers Beskrivelse. Kbh. 1673.

3. Johan Heidemann, Landfoged paa Færøerne 1656, entlediget 5. Mai 1664, Kjøbmand i Kjøbenhavn, Kgl. Havne-Inspector, Amts- og Handelsforvalter paa Færøerne 1674, † 11. Juli 1682. Sønnen Christopher Heidemann var ogsaa Landfoged paa Færøerne (1677 til 1680), † 1703.

4. Severin Pedersen Schougaard eller Søffren Pedersen blev Landfoged 18. Mai 1664, var tillige gabelsk Lehnsmænd indtil 1673; † 1677. Hans uægte Søn Frederik Severinssøn Schougaard var Sorenskriver (f. 1666, † 1751).

5. Hans Rasmussen („Johannes Erasmi Færøensis“), født 1603, en Søn af Hr. Rasmus Ganterup, dengang Sognepræst til Vaage, senere til Østerø, († 1636), blev Capellan i Thorshavn 4. Mai 1625, Præst til Tugthuset ved Helliggeistes Kirke i Kjøbenhavn 1628, Sognepræst til Sydstrømø 4. Juli 1633, Viceprovst og Rector, Landprovst 1648, † 14. Marts 1651. Hans Enke Anna Rasmusdatter blev gift med Eftermanden i Embedet Magister Lucas Jacobsen Debes, en Broder til Guldsmied Peder Jacobsen Debes i Nykjøbing paa Falster, hvis Descendent er forhenværende Indenrigsminister Jacob Brønnum Scavenius Estrup til Kongsdal (f. 16. April 1825).

6. Hr. Peder Hellesøn Wiborg, født 1590 i Viborg, Capellan til Østerø 1632, Sognepræst til Østerø 1636, Viceprovst 1669, Landprovst 1675, † 1679.

7. Hr. Daniel Michelsen, f. 1636, en Søn af Kongsfæster Michel Danielsen paa Fuglø, Capellan til Kregome og Vinderød i Sjælland 20. Marts 1659, Capellan til Nordereerne 20. Marts 1661, Sognepræst til Nordere 1670, † 1684.

8. Hr. Gregers Hansen Warde, f. 1632, en Søn af Hr. Hans Hansen Wahre, Sognepræst til Sundby og Hvorup i Jylland (f. 1602, † 4. April 1660); udnævnt Præst til Karlebo 30. April 1659, fængslet paa Kronhorg i August 1659, Sognepræst til Nordstrøme 22. Mai 1667, Magister 1690, Provst over Færøerne 24. Mai 1701, † 1704.

9. Hr. Rasmus Olesøn, f. 1642, en Søn af Hr. Ole Boddilsen Gullandsfar, Sognepræst til Vaagø (f. 1600, † 1681), succederende Capellan til Vaagø 1666, Sognepræst 1681, † 1702.

10. Jon Poffvelsøn. Laugrettesmand; Laugmand paa Færøerne 26. Juni 1661, † 1679.

11. Jevnfør: Aabne Breve daterede d. 30. April 1668 og 18. August 1669 (see J. H. Schrøter: „Samling af Kgl. Anordninger og Documenter“, 1836, S. 100—102).

12. Hr. Clemen Laugesen Follerup, f. 1598 i Vollerup, Bjolderup Sogn, Aabenraa Amt i Sønderjylland, en Søn af Huusmand Lauge Clemensøn, Capellan til Sandø 1633, Sognepræst til Sandø 1648; Viceprovst 1675 til 1683, † 30. Januar 1688.

13. Hr. Jacob Christensen Klinte („Jacobus Christiarni Klintensis Scanus“), født 1630 i Klinte, Romele Sogn ved Ystad i Skaane, Feltpræst, Sognepræst til Sydere 16. Marts 1656, Sognepræst til Østerø 1680, Provst over Færøerne 1680, Magister 1691, entlediget 19. Mai 1701, † 30. Mai 1701.

14. Biskop i Sjælland var dengang Dr. Hans Hansen Wandal, Professor i Theologien, født 26. Januar 1624, Biskop 26. Juli 1668, † 1. Mai 1675.

15. Jens Rodsteen, Assessor i Admiralitets-Collegiet, Vice-admiral, Arveherre til Leerbæk og Rodsteeniseie, † 1681.

16. Jevnfør: Geistlig Rets Mødeprotocol 1669 (S. 15); Lucas Debes: „Færoa reserata“ 1673 (S. 203—204); J. H. Schrøter: „Samling af Kgl. Anordninger“, 1836 (S. 23).

17. Benævnte tvende Supplicationer af 20. August 1670 ere fuldstændig indførte i den geistlige Rets Mødeprotocol (S. 16—18).

18. Forordningen 16. April 1673 er ligeledes indført i Geistlig Rets Mødeprotocol (S. 22—23), og en kort Extract af samme Forordning anført af J. Begtrup: „Oplysninger til nærmere Kundskab om Færøerne“, 1809 (S. 42—50). (Jfr. Rothes norske Rescripter).

19. Cornelius Thønnesen var en af de tvende Constabler, som af Gouverneuren Christopher v. Gabel blev opsendt fra Amsterdam til Commandant over Thorshavn Skandse, men under 27. August 1660 blev han dømt fredløs, fordi han havde ihjel-skudt en Mand, som stod paa Vagt, og maatte han da give en Revers for, „at han ikke under Fortabelse af Liv, Gods og Ære skulde gjøre dette fattige Land nogen Skade“. (Jfr. J. H. Schrøter: „Samling af Kgl. Anordninger“, 1836, S. 37).

20. Jfr. J. H. Schrøter: „Samling af Kgl. Anordninger“, 1836 (S. 30—34 og S. 104).

21. Jfr. Ny kirkehist. Saml. III, 166.

22. Jfr. F. Barfod: „Fortællinger af Fædrelandets Historie“. II. 1869 (S. 163) og J. P. Trap: „Stat. top. Beskrivelse af Kongeriget Danmark“, 1871 (S. 25)¹).

23. J. Begtrup: „Oplysninger til nærmere Kundskab om Færøerne“. 1809 (S. 32).

24. Jfr. „Stamtavle over Familien Nyholm“ ved V. A. Guldbrandsen. 1870 (S. 26—28).

¹ Hvad Pastor C. F. Nielsens Formodning angaar (s. ovenfor S. 499) om at Claus Becher skulde have været Skyld i, at Planen til Kronborgs Gjenerobring blev opdaget, kan det bemærkes, at Skylden ellers tillægges den ovenfor S. 502 (under Nr. 8) omtalte Gregers Hansen Varde (sml. Ny kirkehist. Saml. V, 680). *H. Rørdam.*